

Den olympiska spelen - bildspelsmanus

BILD 1: De olympiska spelen – mer än bara idrott

BILD 2: Vad är Olympiska spel?

Olympiska spel är idrottstävlingar mellan individer och lag – men inte mellan länder, även om varje idrottare representerar ett land. Olympiska spel arrangeras vart fjärde år.

En olympiad är perioden från och med ett sommar-OS till nästa sommar-OS. Sommar-OS inleder alltså olympiaden. Inom en olympiad på fyra år ryms också ett vinter-OS.

Under vinter-OS tävlar man i de idrotter som utövas på snö och is, till exempel skridsko, curling och skidor. Övriga idrotter, till exempel handboll, ridsport och kanot, finns på det olympiska programmet på sommar-OS.

BILD 3: Antikens olympiska spel

Det började i Grekland för ungefär 3000 år sedan. 776 före Kristus i Olympia, en liten ort på västra Peloponnesos, lär de första antika Olympiska spelen ha ägt rum. Spelen hölls precis som idag vart fjärde år.

Sedan urminnes tider dyrkade grekerna guden Zeuz med religiösa offerfester och idrottstävlingar. Offren och festligheterna till Zeus ära avtog dock så småningom. När hungersnöd och pestdrabbade området i början av 800-talet före Kristus frågade man oraklet i Delfi till råds. Oraklet svarade att Zeuz var vred för att man försummat att dyrka honom i Olympia och då återupptogs tävlingarna.

Under nästan 1300 år hölls spelen i Olympia. Ända till 393 efter Kristus då den romerske kejsaren Theodosius förbjöd spelen.

Under antikens spel hade en överenskommelse om vapenvila träffats mellan kungarna i Elis, Pisa och Sparta. Budbärare reste från stad till stad och meddelade datum för tävlingarna och krävde att krigandet skulle upphöra före, under och efter spelen. Överenskommelsen om vapenvila gjorde att det var möjligt att resa säkert till och från spelen både för deltagare och för åskådare.

Det var långt ifrån några jämställda spel i antikens Grekland. Från början fanns det tre kriterier för att kunna delta. Deltagarna skulle vara:

- män
- av grekiskt ursprung
- födda i frihet

Kvinnor, slavar och utlänningar fick inte delta. 146 före Kristus fick även romare delta i spelen. Om kvinnor fick vara på plats som åskådare, och i så fall vilka kvinnor, råder det delade meningar om i historieskrivningen.

Från början var de antika olympiska tävlingarna under en dag för att sedan utökas till tre dagar och ännu senare till fem dagars tävlingar. Deltagarna tävlade bland annat i löpning, brottning, boxning, pankration (en blandning mellan boxning och brottning), femkamp, kappridning och körning med två- och fyrspann.

I de antika spelens tävlingar fanns inga silver- eller bronsmedaljer. Det utsågs bara en vinnare. Vinnaren fick en olivkrans runt sitt huvud och när vinnaren kom hem efter spelen togs han emot som en hjälte och fick en staty till sin ära.

BILD 4: Pierre de Coubertin – de moderna olympiska spelens fader

Sedan 1896 har olympiska spel återigen hållits. Spelen firas vart fjärde år. Idén till de moderna tävlingarna kommer från antikens olympiska spel. Mannen som blev inspirerad av de gamla grekerna och startade upp hela den moderna olympiska rörelsen var Pierre de Coubertin från Frankrike.

Pierre De Coubertin föddes den 1 januari 1863 i Paris och var yngst av fyra syskon i en adlig släkt. Han älskade att läsa och utbildade sig inom många områden, bland annat litteratur och filosofi. Det var efter studieresor till England och Nordamerika som han blev övertygad om hur idrotten kan användas i utbildningssyfte för att skapa en bättre och fredligare värld. Det fick honom att grunda den olympiska rörelsen.

Pierre de Coubertin var övertygad om att idrott är en viktig del i en balanserad utbildning. Därför försökte han få in det på alla möjliga sätt i samhället. Den 23 juni 1894 grundade han den Internationella olympiska kommittén, som sedan dess leder hela den olympiska rörelsen. Anledningen var att han ville återinföra de Olympiska spelen, från antikens Grekland som han hade läst om och inspirerats av. Två år senare, den 6 april 1896, invigdes de första moderna olympiska spelen i Aten.

Pierre de Coubertin ägnade resten av sitt liv åt den olympiska rörelsen. Han dog den 2 september 1937 i Geneve, Schweiz. Enligt hans sista önskan är hans hjärta begravt i Olympia, Grekland, medans hans kropp ligger begravd i Lausanne.

Pierre de Coubertin har faktiskt själv också deltagit i OS. Under de första spelen kunde man nämligen även tävla i konst och litteratur. Under pseudonymen G Hohrod/M Eschbach vann han guldmedaljen i litteratur vid OS i Stockholm 1912 med dikten Ode till sporten som inleds med raden "O Sport, Du gudagåva, Du livselexir!"

BILD 5: Målet med den olympiska rörelsen

I den olympiska charteren, som är som en regelbok för allt som har med OS allt göra, beskrivs vad den olympiska rörelsen ska arbeta med och hur de olympiska spelen ska firas. Det står också vilket mål hela den olympiska rörelsen har:

"Målet för den olympiska rörelsen är att bidra till att bygga en fridfull och bättre värld genom att utbilda ungdomar genom idrott som utövas enligt de olympiska värderingarna."

Samt

"Den Olympiska rörelsens aktivitet är ständigt fortgående och världsomfattande. Den når sin höjdpunkt vid sammanförandet av världens idrottsmän och kvinnor i den stora festivalen, de Olympiska Spelen."

En olympisk strävan är att utnyttja en unik möjlighet till utveckling. Genom deltagande i olympiska spel erhåller man en universell tillhörighet; man kommer för alltid att vara olympier.

De olympiska värderingarna

De olympiska värderingarna sammanfattar vad den olympiska rörelsen tror på. Det handlar om tre viktiga punkter:

- strävan efter excellens
- visa respekt
- bygga vänskap

Att utöva idrott genom dessa värderingar kan hjälpa till att bygga en bättre värld och alla som någon gång vill delta på de olympiska spelen ska ha detta i åtanke.

Aktiva **strävar efter excellens** genom de mål de sätter upp för sig själva. Sedan måste de kämpa för att överträffa dessa mål. Syftet är inte så mycket att komma först som det är att lära känna sina egen kapacitet. Det är genom att ge sitt yttersta som man kan få ta del av segern.

En idrottare **visar respekt** för andra och för sig själva. Det innebär att man accepterar spelets regler och spelar rättvist.

Att idrotta **bygger vänskap**. Genom att utöva idrott träffar du nya vänner, välkomnar skillnader och visar tolerans gentemot andra.

De här tre värderingarna är oskiljaktiga. Att leva efter dessa tre värderingar är en del av strävan efter balans och harmoni.

Det är vad som personifierar en äkta vinnare, både på och utanför tävlingsarenan.

Det olympiska mottot

Motto betyder valspråk. Man kan säga att det är det sammanfattar vad man tycker är viktigast i livet.

Det olympiska mottot är på latin:

Citius, Altius, Fortius – Communiter

eller på svenska

snabbare, högre, starkare - tillsammans

Orden uppmuntrar en idrottare att ge allt och att inspireras av andra och att kämpa för att utvecklas.

För att förstå mottot bättre kan vi jämföra det med ett valspråk som också används i olympiska sammanhang, nämligen:

I OS är det inte viktigast att vinna utan att delta, det viktigaste i livet är inte att segra utan att kämpa väl.

Tillsammans med det olympiska mottot så sammanfattar det Pierre de Coubertins, de olympiska spelens grundare, tro på vad som är viktigt i en människas liv. Att göra sitt bästa och att sträva efter att bli bättre tyckte han var bra målsättningar. Och det håller än idag. Inte bara för idrottare utan för oss alla.

BILD 6: OS i modern tid

Under 1800-talet hade det gjorts lokala försök i Sverige, England och Grekland att återuppliva de olympiska spelen från Antiken. I Sverige hölls olympiska tävlingar i Helsingborg 1834 och 1836 och även i Stockholm 1843.

När Pierre de Coubertin drev igenom beslutet att återuppta spelen på en internationell kongress i Paris 1894 deltog Sverige med två representanter. Herrarna Fredrik Bergh och Sten Drakenberg från Svenska Gymnastikförbundet.

När beslutet hade fattats att återinföra olympiska spelen valdes en Internationell Olympisk Komité för att ta hand om spelen. Bland ledamöterna i IOK fanns bland andra Viktor Balck, ”den svenska idrottens fader”, som blev invald trots att han inte var med på kongressen.

De första spelen i modern tid hölls i Aten 1896. Cirka 245 aktiva ställde upp. De flesta kom från Grekland. Totalt deltog 15 länder och man tävlade i nio idrotter och 43 grenar. Trots att Sverige genom Bergh och Drakenberg var två av "grundarna" till spelen gjordes det inte mycket reklam för spelen på hemmaplan, vilket innebar att bara två personer anmälde sig för att åka till Aten och delta. Av de två var det bara en, Henrik Sjöberg, som kunde skaffa fram pengar till resan. Nu var Sverige i ganska gott sällskap. Storbritannien som sedan länge haft egna lokala olympiska spel skickade bara fem aktiva till Aten. De två engelska IOK-ledamöterna var inte särskilt intresserade av spelen och de som åkte gjorde det på eget initiativ. Den brittiska truppen blev till slut dubbelt så stor, då fem briter bosatta i Grekland också ställde upp. De första spelen i Aten blev trots allt en stor succé och det fanns stora förväntningar på kommande spel.

I Paris 1900 och St Louis 1904 kopplades spelen dock ihop med de pågående världsutställningarna vilket gjorde att spelen blev utspridda i tiden. Det tog fem till sex månader att genomföra spelen, vilket gjorde att de blev misslyckade och den olympiska tanken förfelades.

Mycket stod på spel när London skulle arrangera spelen 1908. Spelen blev en succé med över 2000 aktiva från 22 länder som ställde upp i 22 idrotter och 110 grenar. Succén i London räddade de olympiska spelens framtid. I Stockholm 1912, då Viktor Balck höll i trådarna, fortsatte succén. Spelen arrangerades efter mönster från London.

1924 arrangerades de första Vinterspelen i Chamonix.

Idag deltar över 200 länder med tävlande på sommar-OS, totalt över 10 000 aktiva. På vinter-OS deltar drygt 80 länder och antalet tävlande är ca 2 500. I de första spelen fick enbart män delta men 1900 fick kvinnor ställa upp i tennis och golf. Då ansågs inte fint att kvinnor skulle tävla i idrotter där man ansträngde sig för mycket och svettades. Antalet tävlande kvinnor därefter stigit genom åren och fått delta i fler och fler idrotter. Men det var inte förrän i London 2012 när kvinnor fick delta i boxning som både män och kvinnor fick tävla i alla sommaridrotter. På vintersidan fick inte båda könen tävla i alla idrotter förrän i Peking 2022. Då fick nämligen kvinnor tävla i backhoppning för första gången. I Peking 2022 och i Paris 2024 är det lika många män som kvinnor som deltar på OS.

Den olympiska rörelsen har förändrats över tid, även om målet att genom idrott bidra till en bättre och fredligare värld är detsamma. Nu för tiden är hållbarhet en viktig fråga för att ett land ska få arrangera OS. För att ett land ska få arrangera OS är det viktigt att de inte förstör miljön, det får inte kosta för mycket och det måste också göras med bra arbetsvillkor för de som är inblandade.

BILD 7: OS och politik

Den olympiska rörelsen är oberoende. Det betyder att alla, oavsett kön, ras, religion, etnicitet, ekonomi etcetera ska kunna omfattas av den olympiska rörelsen, de olympiska värderingarna och delta i de olympiska spelen.

Spelen 1916, 1940 och 1944 ställdes in på grund av världskrigen. Men trots de påtvingade uppehållen ökade intresset för olympiska spel världen över.

1948 i London och 1952 i Helsingfors slog deltagarrekorde trots att det i stort sett var samma program. 1964 växer spelen med nya idrotter och med fler grenar i de redan etablerade idrotterna. Från 1960-talet har det tillkommit en rad nya nationer som deltar på OS. 1960 i Rom deltog 83 länder med drygt 5000 aktiva varav 600 var kvinnor. 2004 i Aten var antalet nationer 201 och deltagarantalet 10625 varav 4329 var kvinnor. Med de olympiska spelens allt större betydelse trängde de politiska frågorna också på.

1964 uteslöts Sydafrika ur IOK på grund av landets rasdiskrimineringspolitik som var i strid med de olympiska reglerna.

1976 bojkottades spelen i Montreal av ett stort antal afrikanska stater eftersom Nya Zeeland hade idrottsutbyte med Sydafrika.

1980 organiserade USA en bojkott mot spelen i Moskva i protest mot Sovjets ingripande i Afghanistan.

1984 i Los Angeles svarade Sovjetunionen och flertalet öststater med en motbojkott.

1992 var Sydafrika tillbaka i den olympiska familjen sedan apartheidpolitiken fallit.

Politiska bojkotter har visat sig verkningslösa och efter 1984 har spelen varit förskonade.

2023 uteslöts länderna Ryssland och Belarus ur IOK på grund av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Idrottsförbunden kan själv bestämma ifall de låter idrottare från Ryssland och Belarus delta på OS i deras idrott. Isåfall får de delta under så kallad "neutral flagg", vilket innebär att de inte får ha landets flagga på sina kläder. Om de skulle vinna kommer inte heller landets nationalsång att spelas, utan den olympiska hymnen.

På bilden syns medaljörerna på 200 m i friidrott från OS i Mexico City 1968. USA:s Tommie Smith vann på nytt världsrekord. På prispallen manifesterade han och landsmannen John Carlos för de svartas rättigheter, när de med svarta handskar höjde sina nävar till skyn.

BILD 8: Städer som arrangerat sommar-OS

Sommar-OS har hittills fram till 2024 firats 30 gånger. Spelen i Paris 2024 räknas dock som de 33:e spelen eftersom tre spel har ställts in på grund av första och andra världskriget. Spelen har arrangerats i:

- 23 städer
- 19 länder
- 5 kontinenter: Europa (16), Nordamerika (6), Sydamerika (1), Asien (3) och Oceanien (2)

5 städer har arrangerat sommar-OS fler än en gång: Paris, Aten, Tokyo, London och Los Angeles. London och Paris är de enda städerna som har arrangerat sommar-OS tre gånger. 2028 kommer även Los Angeles ha gjort det.

6 länder har arrangerat sommar-OS fler än en gång: USA (4), Tyskland, Storbritannien, Frankrike (3) och Grekland och Australien (2).

Afrika är den enda kontinent som aldrig har arrangerat ett olympiskt spel. Men 2026 kommer världsungdoms-OS att arrangeras i Dakkar i Senegal. Det blir första gången någon form av OS arrangeras i Afrika.

OS i Tokyo skulle ha ägt rum 2020 men sköts upp ett år på grund av Coronapandemin. Det är första gången som ett spel har skjutits upp, någonsin.

- 1896 Aten
- 1900 Paris
- 1904 St Louis
- 1908 London
- 1912 Stockholm
- 1920 Antwerpen
- 1924 Paris
- 1928 Amsterdam
- 1932 Los Angeles
- 1936 Berlin
- 1948 London
- 1952 Helsingfors
- 1956 Melbourne och Stockholm
- 1960 Rom
- 1964 Tokyo
- 1968 Mexico City
- 1972 München
- 1976 Montreal
- 1980 Moskva
- 1984 Los Angeles
- 1988 Seoul
- 1992 Barcelona
- 1996 Atlanta
- 2000 Sydney
- 2004 Aten
- 2008 Peking
- 2012 London
- 2016 Rio

- 2020 Tokyo
- 2024 Paris
- (2028 Los Angeles)
- (2032 Brisbane)

BILD 9: Städer som arrangerat vinter-OS

Vinter-OS har hittills fram till 2022 firats 24 gånger. Spelen har arrangerats i:

- 21 städer
- 13 länder
- 3 kontinenter: Europa (14), Nordamerika (6), Asien (4)

3 städer har arrangerat vinter-OS två gånger: Innsbruck, Lake Placid och St Moritz. 8 länder har arrangerat vinter-OS fler än en gång: USA (4), Schweiz (3), Österrike, Kanada, Norge, Japan, Italien och Frankrike.

Peking, där vinter-OS arrangeras 2022, blir då den första ort som har arrangerat både ett sommar- och ett vinter-OS.

- 1924 Chamonix
- 1928 St Moritz
- 1932 Lake Placid
- 1936 Garmisch
- 1948 St Moritz
- 1952 Oslo
- 1956 Cortina
- 1960 Squaw Valley
- 1964 Innsbruck
- 1968 Grenoble
- 1972 Sapporo
- 1976 Innsbruck
- 1980 Lake Placid
- 1984 Sarajevo
- 1988 Calgary
- 1992 Albertville
- 1994 Lillehammer
- 1998 Nagano
- 2002 Salt Lake City
- 2006 Turin
- 2010 Vancouver

- 2014 Sotji
- 2018 PyeongChang
- 2022 Peking
- 2026 Milano Cortina

BILD 10: Olympiska idrotter

Det är Internationella Olympiska Kommitténs ledamöter som bestämmer vilka idrotter som ska vara med på det olympiska programmet. Det här valet görs på IOK:s session som också avgör vilken stad som får arrangera OS. Efter varje avslutat OS går man igenom programmet. Från och med 2014 så är det möjligt för arrangörstaden att föreslå en eller flera nya grenar till programmet för "sitt OS". Det är IOK:s styrelse som beslutar om grenarna ska tas med, och det beslutet sker senast tre år innan spelens början.

På det olympiska programmet för sommar-OS i Paris 2024 finns 32 idrotter på programmet. På vinter-OS är i dag sju idrotter med till OS i Milano Cortina 2026.

För att en idrott ska kunna vara med på det olympiska programmet behöver idrotten först och främst vara organiserad av ett internationellt idrottsförbund som följer de regelverk som den olympiska rörelsen har. Idrotten behöver också vara spridd över världen och vissa kriterier behöver uppfyllas, till exempel måste idrotten följa internationella regler för att förhindra fusk genom doping.

I varje idrott delas in i discipliner och grenar. Till exempel i idrotten skidor finns disciplinen längdskidor och grenen 30 km för kvinnor. Varje gren är en tävling som det delas ut medaljer i.

Om idrotter och grenar ska läggas till på det olympiska programmet måste det ske utan att spelen växer alltför mycket. Det är för att det inte ska bli för dyrt, komplicerat och svårt att arrangera OS. På ett sommar-OS får det inte vara fler än 10 500 aktiva och 5 000 ledare. På ett vinter-OS ska antalet aktiva får inte vara fler än 2 900, medan antalet ledare kan vara 2000 stycken totalt.

På det olympiska programmet finns just nu idrotter från följande internationella idrottsförbund:

- Badminton
- Basketboll
- Bordtennis
- Brottning
- Bågskytte
- Cykel
- Fotboll
- Fäktning
- Golf
- Gymnastik

- Handboll
- Judo
- Kanot
- Landhockey
- Modern femkamp
- Ridsport
- Rodd
- Rugby
- Segling
- Simsport
- Skyttesport
- Taekwondo
- Tennis
- Triathlon
- Tyngdlyftning
- Volleyboll
- Klättring (Paris 2024 och Los Angeles 2028)
- Surfing (Paris 2024 och Los Angeles 2028)
- Skateboard (Paris 2024 och Los Angeles 2028)
- Danssport (Paris 2024)
- Cricket (Los Angeles 2028)
- Amerikansk fotboll (Los Angeles 2028)
- Baseboll och softboll (Los Angeles 2028)
- Squash (Los Angeles 2028)

Vinteridrotter:

- Bob och Skeleton
- Curling
- Ishockey
- Rodel
- Skidor
- Skidskytte
- Skridsko
- Skidbestigning (Milano Cortina 2026)

BILD 11: Vilka får delta i Olympiska spel?

För att få delta i olympiska spel behöver alla tävlande och ledare respektera och följa det olympiska regelverket och anti-doping-reglerna, men även de regler som respektive idrottsförbund har satt

upp. Det handlar bland annat om att respektera Fair Play och uppträda i enlighet med det på tävlingsbanorna, att respektera och följa det medicinska regelverket och att inte låta sitt namn, foto eller annat användas för reklam syfte under spelen. Det får heller inte finnas någon ekonomisk ersättning till de tävlande för deltagande i olympiska spel enligt regelverket.

De olika internationella idrottsförbunden sätter upp regler för deltagande i sina grenar och även vilka kriterier för kvalificering som ska gälla. Dessa godkänns av IOK. Det är varje lands nationella olympiska kommitté som sedan tar ut och anmäler vilka som ska få tävla i de olympiska spelen.

För att få representera ett land i OS måste man vara medborgare i landet.

Under de olympiska spelen tävlar ibland aktiva under OS-flagg i stället för under sitt eget lands flagga, det vill säga att de inte representerar sitt land. Det finns sedan sommar-OS i Rio 2016 till exempel ett flyktinglag, "Refugee Olympic Team" för idrottare som har tvingats fly från sina hemländer och därmed inte kan representera ett land. Under OS i Paris 2024 kan det även hända att vissa ryska och belarusiska idrottare som har kvalat in i vissa idrotter får ställa upp i tävlingarna utan att representera sina länder. Ryssland och Belarus är avstängda som länder på grund av Rysslands anfallskrig mot Ukraina.

BILD 12: Vad vinner man i ett olympiskt spel?

Vid de första olympiska spelen i modern tid i Aten 1896 belönades vinnaren med en olivkrans och en silvermedalj. Amerikanen James B. Connolly var den första olympiska mästaren som korades.

1904 i St Louis var första gången som guld-, silver- och bronsmedaljer delades ut till de som kom på första, andra respektive tredje plats. På den tiden var medaljen fastsatt i ett band med en nål i som kunde sättas fast på idrottarens bröst. Först 1960 var medaljerna fästa i band som hängdes runt vinnarnas hals.

Det finns inga prispengar i OS. Ettan, tvåan och trean får endast varsin medalj. I en del länder kan medaljörerna få pengar från sitt land, men från tävlingsarrangören delas det inte ut några prispengar som det kan göras vid till exempel världscuptävlingar.

1928 standardiserades de olympiska medaljerna för sommarspelen. På ena sidan fanns Nike, segerns gudinna, på andra sidan en mästare med en olympisk arena i bakgrunden. Designen har sedan förändrats över tid, men segerns gudinna finns fortfarande med på de olympiska sommarspelens medaljer.

Vinterspelens medaljer skiljer sig från sommarspelens. De är inte lika standardiserade. Vissa element måste dock finnas med på vinterspelens medaljer, till exempel de olympiska ringarna och spelens namn. Medaljerna ska också visa på kulturella och estetiska element från just det spelet.

En bit av Eiffeltornet

Den världsberömda juvelerarfirman Chaumet fick i uppdrag att designa medaljerna till OS i Paris. De har fått tillgång till material från Eiffeltornet som samlats in i samband med renoveringar av monumentet. Varje medalj har nu en hexagon med järn från Eiffeltornet i mitten.

BILD 13: De olympiska ringarna

Den olympiska rörelsens ringar är näst efter Röda Korset världens mest kända symbol. Många har gissat om bakgrunden till de fem ringarna med olika färg. Pierre de Coubertin, mannen bakom de moderna olympiska spelen, skrev 1913 så här:

"Emblemet kommer att ge den definitiva prägel åt den Olympiska Rörelsen. De fem ringarna som flätats samman (i blått, gult, svart, grönt och rött) på vit botten. De representerar de fem världsdelarna som vunnits till den olympiska rörelsen. De färger som finns i flaggan representerar alla de färger som finns i de anslutna olympiska ländernas flaggor... En sådan flagga är spirituell att se när den är hissad. Den har en symbolisk mening. Dess framgång är given. Så given att den efter kongressen kan komma att hissas vid olympiska högtidligheter av olika slag."

Symbolen med OS-ringarna och den olympiska flaggan togs fram av Pierre de Coubertin och presenterades offentligt vid den olympiska kongressen i Paris 1914.

En vanlig missuppfattning är att ringarna och dess färger står för en speciell kontinent, men det stämmer inte. De sammanflätade ringarna står för de fem till antalet kontinenterna, medan de fem färgerna och den vita bakgrunden representerar alla länderna.

Den olympiska flaggan spelar en viktig roll vid OS-ceremonierna. Den hissas vid invigningen i samband med att elden tänds som en symbol för starten på tävlingarna. Spelen avslutas med att flaggan halas och elden släcks. Det används en speciell flagga vid sommarspelen och en annan vid vinterspelen. Båda har sin egen historia som vi berättar om här.

Det var Pierre de Coubertin som kom med idén att använda en olympisk flagga. Han presenterade symbolen med OS-ringarna och den olympiska flaggan vid den olympiska kongressen i Paris 1914. På grund av att första världskriget stoppade spelen som var planerade i Berlin 1916 så blev det inte förrän 1920 vid sommar-OS i Antwerpen som flaggan användes vid ett olympiskt spel.

Två år efter spelen i Antwerpen, 1922 i Paris, lämnade staden Antwerpen ifrån sig flaggan till Paris som var nästa arrangör av spelen. Ända sedan dess vandrar den från arrangör till arrangör. Till en början överlämnades den tämligen oceremoniellt på respektive städers rådhus. 1956 föreslog Finlands Fredrik von Frenckell i Melbourne att den skulle bli en del av det olympiska protokollet och från och med 1960 överlämnas den vid avslutningen av OS av den arrangerande stadens borgmästare via IOK-ordföranden till nästkommande OS-stads borgmästare.

Oslo-flaggan är vinterns motsvarighet till Antwerpen-flaggan efter vinterspelen i Oslo 1952. Den överlämnades 1954 i Aten till IOK av Oslos borgmästare och accepterades av IOK-sessionen som "officiell vinter-OS-flagga".

BILD 14: Den olympiska elden

Den olympiska elden är en mycket välkänd symbol för OS. Elden är en symbol för strävan efter det perfekta, kampen för seger, fred och vänskap.

Den olympiska elden tänds alltid i den grekiska staden Olympia några månader innan OS startar. Det var nämligen i Olympia som de allra första olympiska spelen genomfördes under antiken. Det minnet firas inför varje spel när elden tänds och förs till OS-orten med hjälp av en fackelstafett.

Elden tänds med hjälp av solens strålar. Sedan förs den i en fackelstafett från Grekland till staden där OS ska vara. Under invigningen av OS kommer elden till stadion, och den sista fackelbäraren för över elden från facklan till den plats där den kommer att fortsätta brinna tills OS är slut. Under avslutningen släcks elden.

Visserligen tändes en symbolisk eld redan 1928 vid OS i Amsterdam, men den första fackelstafetten från Olympia ägde rum 1936 när elden togs till sommar-OS i Berlin.

För vinter-OS har fackelstafetterna haft en lite annorlunda historia. Den första stafetten genomfördes inför Oslo 1952. Men elden tändes inte i Olympia utan i den norska byn Morgedal. Varför? Jo, för att Morgedal sågs som skidsportens födelseort. Även de två vinterspelen därefter, 1956 och 1960 så tändes facklan på andra ställen än i Grekland. Det var först inför spelen i Innsbruck 1964 som fackelstafetten startade i Olympia, på samma sätt som vid sommarspelen.

Fackelstafetter vi minns

Fredstafetten - London 1948

1948 års fackelstafett spred ett välkommet budskap om fred i ett Europa som var hårt sargat av andra världskriget. Korpral Dimitrelis som var stafettens första löpare tog av sin uniform innan han sprang iväg, till minne av de våldsamheter som ägde rum i antikens Grekland. Stafetten gick längs landsgränser där flera festligheter hölls för att fira fredens återkomst.

Den antika stafetten - Rom 1960

Den här stafetten uppmärksammade de två historiska civilisationerna, grekiska riket och romarriket. Mindre kända antika städer i Grekland och Italien uppmärksammades för en större publik. För första gången så filmades stafetten för TV och följdes noggrant av media.

Nya världens stafett - Mexico City 1968

Stafetten följde Christoffer Columbus fotspår i upptäckten av den nya världen. Idén var att visa länken mellan de olika civilisationerna i de olika världsdelarna. En ättling i rakt nedstigande led till den store upptäckaren Cristóbal Colón de Carbajal var den siste löparen på spansk mark. Elden stannade till vid Månpyramiden i Teotihuacán, en förhistorisk stad i centrala Mexico. Här organiserades en "ny eld"-ceremoni som enligt aztekisk tradition firar avslutet av en 52-års cykel. Soluppgången dagen därpå symboliserar världens pånyttfödelse.

Stafetten "Down under" - Sydney 2000

Målet med stafetten var att visa Australiens plats inom Oceanien och att visa upp de olika regionernas kultur och arv inom landet. Stafetten besökte tolv länder i Oceanien innan den kom till Australien. I Australien startade stafetten vid den heliga platsen för landets urbefolkning, Ayers Rock. Den olympiska landhockeymästarinnan Nova Peris-Kneebone som är aborigin var stafettens första löpare. Publikens entusiasm bara växte längs stafettens väg. Över en miljon åskådare välkomnade facklan när den kom till Sydney där den olympiska elden tillslut tändes av friidrottsstjärnan Cathy Freeman.

OS-städernas stafett - Aten 2004

Stafetten besökte alla fem kontinenter och besökte alla städer som tidigare arrangerat ett sommar-OS, däribland Stockholm.

Världens längsta och högsta - Peking 2008

Inför OS i Peking 2008 började fackelstafetten den 24 mars 2008 i Olympia, Grekland och slutade i Peking, Kina den 8 augusti 2008. Det är världens hittills längsta olympiska fackelstafett. Den spände över 137.000 kilometer under sina 129 dagar. Ett av de mest osannolika stoppen var på toppen av Mount Everest, dit facklan nådde klockan 9.18 måndagen den 8 maj 2008!

Det djupaste och utomjordiska - Sotji 2014

Den 23 november 2013, inför OS i Sotji 2014, färdades facklan 13 meter ner i Bajkalsjön. Detta var möjligt genom att en specialdesignad brännare hade konstruerats. Facklan besökte även Nordpolen, Europas högsta berg Elbrus och rymden. Två ryska kosmonauter tog med facklan (den var dock inte tänd) till den internationella rymdstationen ISS.

BILD 15: OS-maskotar

En maskot ska kommunicera de olympiska spelens anda och bidrar med en känsla till spelen, ofta genom färgerna och namnet. Ofta är det ett djur eller någon annan figur som har en speciell koppling till landet.

Under ett olympiskt spel finns numer maskotarna att se överallt. Det finns också många saker att köpa med maskotarna, till exempel mjukisdjur och tröjor.

Ordet maskot kommer från franskan. I slutet av 1800-talet tog juvelerare fram en berlock till ett armband. Berlocken föreställde en operasångerska, Mrs Grizier-Montbazon, som gjorde succé i en opera som hette La Mascotte. Smycket som var tänkt att bringa tur blev en succé. Maskoten var född. En maskot idag är en figur, ofta människo- eller djurliknande, som symboliserar till exempel olika evenemang, föreningar eller företag.

I olympisk historia fanns den första maskoten 1968 i Grenoble. Schuss, som maskoten hette, var en stiliserad skidåkare i blått skidställ och med en stor röd boll som huvud. Den var inte officiellt godkänd och knappt igenkänd av allmänheten.

1972 i München presenterades den första officiella maskoten. Det var en randig tax som hette Waldi. Taxar var mycket populära i Tyskland under den tiden. De var kända för sin uthållighet, envishet och rörlighet. Waldi kom till i december 1969 när organisationskommittén för München-spelen hade julfest och de som deltog i festen fick kriterier och papper och modeller för att skapa maskotar av.

Maskot till OS i Paris 2024 är Phryges. Det är en röd mössa som är en stark symbol för frihet, med kopplingar till den franska revolutionen. Den frygiska mössan, kallas även för frihetsmössa. Frygien är ett landskap i mindre Asien som gjorde mössan populär under Antiken. I antikens Rom bars den frygiska mössan av fria män för att visa att de inte var slavar.

Mössan har också en roll i den franska historien. Nationalarkiven visar att frygiska mössor bars när katedralen Notre-Dame bygges år 1163, i samband med den franska revolutionen 1789, vid konstruktionen av Eiffeltornet samt vid OS 1924.

De frygiska mössor som bars i samband med franska revolutionen var ofta röda yllemössor, prydd med en kokard i de franska nationalfärgerna.

BILD 16: Hur finansieras spelen?

Det finns olika delar i hur de olympiska spelen finansieras. Huvuddelen av intäkterna för hela den olympiska rörelsen, där de olympiska spelen är en del, kommer från TV-rättigheter och från olympiska sponsorskap. TV-bolag betalar pengar för att få sända från tävlingarna och de pengarna används för att arrangera spelen. Stora internationella företag, sponsorer, köper rättigheterna att använda olympiska symboler, men bidrar också med till exempel teknik och utrustning under spelen.

Historiskt så har man även finansierat spelen på andra sätt. I till exempel Aten 1896 delfinansierade man spelen med intäkter från olympiska frimärken.

90 % av IOK:s intäkter går tillbaka till arrangerandet av de olika olympiska spelen, till internationella idrottsförbunden och till de olika nationella olympiska kommittéerna. 10 % är kvar i IOK och används till administration etcetera.

BILD 17: Kommer Sverige få arrangera OS någon gång?

Grunden för val av en OS-ort är en ansökan från den kandiderande staden med godkännande av den nationella olympiska kommittén. Landets regering behöver också garantera att spelen kan genomföras i enlighet med det olympiska regelverket. Val äger i vanliga fall rum vid IOK:s session sju år innan OS. En teknisk utvärdering sker av alla kandidatstäder innan de går vidare till en finalomgång. Inga IOK-ledamöter, utöver de som är med i en utvärderingskommission får besöka en kandidatstad. Alla IOK-ledamöter får vara med och rösta om vilken stad som ska få arrangera spelen. Valet fortgår tills en stad har fått en majoritet av rösterna. När valet är klart ger IOK uppdraget till den nationella olympiska kommittén och värdorten att organisera OS.

Sverige har arrangerat olympiska tävlingar vid två tillfällen.

1912 gick sommar-OS av stapeln i Stockholm. Spelen blev en stor succé och har genom historien kallats för "Solskensolympiaden". Olympiastadion eller Stockholms Stadion som den också kallas byggdes för spelen och är idag världens äldsta olympiska arena som fortfarande används för idrottstävlingar. Under de olympiska spelen i Stockholm 1912 tävlades det i 13 olika idrotter, bland annat tennis, fotboll, fäktning, rodd och segling. Dessutom tävlades det i konst och litteratur.

Sverige arrangerade också olympiska tävlingar 1956. När de olympiska spelen skulle hållas i Melbourne så tvingades Australien att avstå från ryttardelen av spelen på grund av landets stränga karantänregler. De olympiska ryttartävlingarna 1956 avgjordes därför i Sverige och tävlande från 29 nationer deltog i dressyr, fälttävlan och hoppning på Olympiastadion.

Utöver dessa två tävlingar har den europeiska olympiska ungdomsfestivalen, EYOF, som även kallas ungdoms-OS arrangerats i Sundsvall 1997. I de tävlingarna deltog bland andra Anja Pärson, alpin skidåkning, och Johan Olsson, längdskidor, som sedan har tagit flera medaljer på "stora OS".

Sverige har ansökt om att få arrangera olympiska spel vid flera tillfällen från 1984 och framåt. Göteborg, Falun, Östersund och Stockholm har ansökt om att få arrangera OS, både vinterspelen och sommarspelen, men inte tilldelats spelen. Senast förra året gjorde Stockholm och Åre ett försök att få arrangera vinterspelen 2030 men blev inte inbjudna att vara med i slutförhandlingarna om arrangörskapet.

Om Sverige i framtiden får möjlighet att arrangera fler olympiska tävlingar vet vi inte.

BILD 18: OS i Skolan

Materialet är sammanställt för OS i Skolan utifrån skriften "Den Olympiska Rörelsen" utgiven av SOK.